OLIY TA’LIM VA BIZNES HAMKORLIGI SOVUTISH TEXNIKASI RIVOJLANISHINING MUHIM DRAYVERI.

Nurmatov Tohir Baxtiyorovich
Toshkent davlat texnika universiteti,
“Ichki yonuv dvigatellari, sovutish va kriogen texnikasi” kafedrasi,
katta o‘qituvchi.

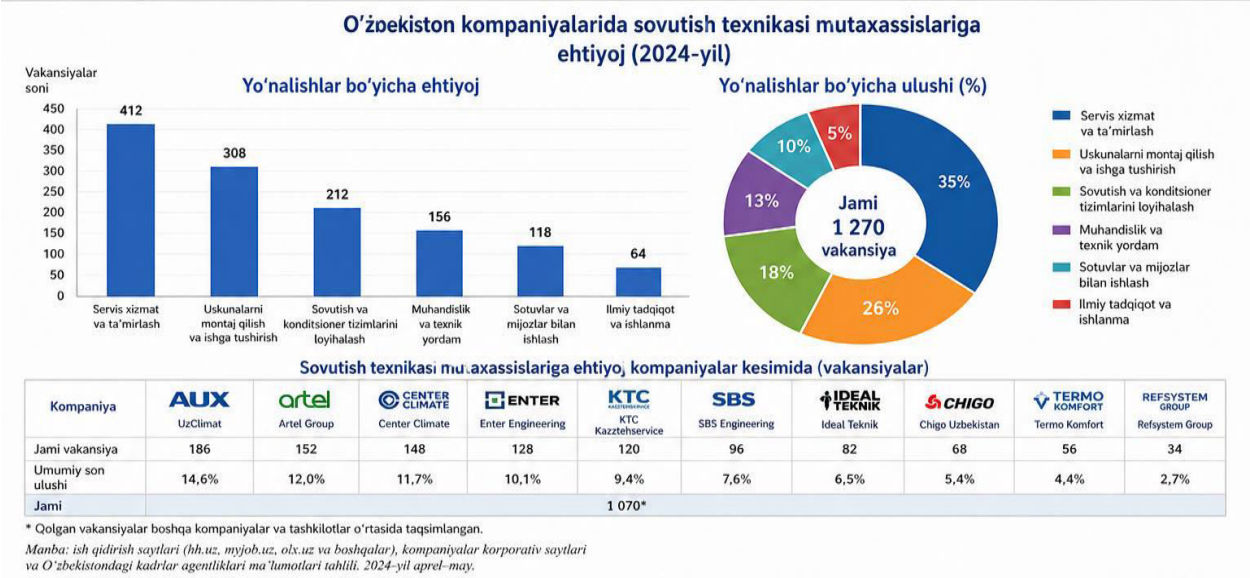
Sovutish texnikasi zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismi bo‘lib, oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash, farmatsevtika va tibbiyot tizimlari, sanoat ishlab chiqarishi hamda logistika zanjirlarining barqaror ishlashini ta’minlaydi. Iqlim o‘zgarishi, energiya resurslaridan oqilona foydalanish va ekologik talablarning kuchayishi ushbu sohani yanada takomillashtirishni talab qilmoqda. Bunday sharoitda sovutish texnikasining rivojlanishi bevosita malakali kadrlar tayyorlash bilan bog‘liq bo‘lib, bu esa ta’lim tizimi va biznes o‘rtasidagi uzviy hamkorlikni zarur etadi.

Oliy ta’lim muassasalari sovutish va kriogen texnika yo‘nalishida muhandislik tafakkurini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Zamonaviy muhandislar nafaqat nazariy bilimlarga, balki amaliy ko‘nikmalarga ham ega bo‘lishi kerak. Termodinamika, issiqlik va massa almashinuvi, gidrodinamika kabi fanlar chuqur o‘zlashtirilishi bilan birga, talabalar zamonaviy CAD va CAE dasturlari, avtomatlashtirish tizimlari va boshqaruv texnologiyalarini ham egallashi zarur. Shu bilan birga, real ishlab chiqarish sharoitida ishlash tajribasi muhim ahamiyat kasb etadi.

Sanoat korxonalari esa yuqori malakali mutaxassislarga ehtiyoj sezgan holda ta’lim jarayonida faol ishtirok etmoqda. Ular o‘quv dasturlarini shakllantirishda qatnashadi, talabalar uchun amaliyot va stajirovkalarni tashkil etadi hamda ilmiy va bitiruv loyihalarini real ishlab chiqarish masalalariga yo‘naltiradi. Natijada ta’lim jarayoni yanada amaliy tus oladi va bitiruvchilarning mehnat bozoriga moslashuvi tezlashadi.

O‘zbekistonda sovutish texnikasi bo‘yicha mutaxassislarga bo‘lgan talab tahlili shuni ko‘rsatadiki, 2024-yilda ushbu sohada 1200 dan ortiq bo‘sh ish o‘rinlari mavjud bo‘lgan. Eng katta talab servis xizmat ko‘rsatish va texnik ta’mirlash yo‘nalishiga to‘g‘ri keladi, bu esa mavjud uskunalar parkini samarali ekspluatatsiya qilish muhimligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, montaj, loyihalash va muhandislik qo‘llab-quvvatlash sohalarida ham yuqori ehtiyoj kuzatiladi. Ilmiy tadqiqotlar ulushi nisbatan kam bo‘lsa-da, aynan ushbu yo‘nalish innovatsion rivojlanish uchun asos bo‘lib xizmat qiladi.

Ta’lim va biznes hamkorligining samarali shakllari sifatida dual ta’lim tizimi, bazaviy kafedralar, o‘quv-ilmiy markazlar hamda qo‘shma ilmiy-tadqiqot loyihalarini keltirish mumkin. Bunday yondashuv nazariya va amaliyot o‘rtasidagi tafovutni kamaytiradi va talabalarni real ishlab chiqarish muhitiga yaqinlashtiradi.

Sovutish texnikasi mutaxassislariga ehtiyoj kompaniyalar kesimida (vakansiyalar)

Kompaniya	AUX UzClimat	artel Artel Group	CENTER CLIMATE Center Climate	ENTER Enter Engineering	KTC KTC Kazztehservice	SBS SBS Engineering	IDEAL TEKNIK Ideal Teknik	CHIGO Chigo Uzbekistan	TERMO KOMFORT Termo Komfort	REFSYSTEM GROUP Refsystem Group
Jami vakansiya	186	152	148	128	120	96	82	68	56	34
Umumiy son ulushi	14,6%	12,0%	11,7%	10,1%	9,4%	7,6%	6,5%	5,4%	4,4%	2,7%
Jami	1 070*									

* Qolgan vakansiyalar boshqa kompaniyalar va tashkilotlar o'rtasida taqsimlangan.

Manba: ish qidirish saytlari (hh.uz, myjob.uz, olx.uz va boshqalar), kompaniyalar korporativ saytlari va O'zbekistondagi kadrlar agentliklari ma'lumotlari tahlili. 2024-yil aprel–may.

Amaliy misol sifatida Toshkent davlat texnika universitetining “Sovutish va kriogen texnika” kafedrasi faoliyatini ko‘rsatish mumkin. Kafedra sanoat korxonalari va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirib, zamonaviy o‘quv markazlarini tashkil etgan. Jumladan, AUX kompaniyasi bilan hamkorlikda tashkil etilgan AUX ACADEMY CAC markazi talabalar va mutaxassislarga zamonaviy sovutish va konditsionerlash tizimlari bilan ishlash imkonini bermoqda. Ushbu markazda chiller tizimlari, multisplit qurilmalar va sanoat konditsionerlari asosida amaliy mashg‘ulotlar o‘tkaziladi.

Bundan tashqari, BMT Taraqqiyot dasturi ko‘magida energiya tejamkor va ekologik xavfsiz sovutish texnologiyalari bo‘yicha o‘quv markazi tashkil etilgan bo‘lib, u faol mutaxassislarning malakasini oshirishga xizmat qilmoqda. Bu esa “yashil iqtisodiyot” tamoyillarini amaliyotga joriy etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta’lim va biznes o‘rtasidagi hamkorlik sovutish texnikasi sohasining barqaror rivojlanishini ta’minlaydi. Ushbu hamkorlik innovatsiyalarni tez joriy etish, kadrlar tayyorlash sifatini oshirish va muhandislik kasbining nufuzini yuksaltirishga xizmat qiladi. Kelajakda ushbu yo‘nalishdagi integratsiya yanada kuchayishi mamlakatning texnologik rivojlanishiga sezilarli hissa qo‘shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni “Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”. https://lex.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 6-iyuldagi PQ-307-son qarori “Oliy ta’lim tizimini rivojlantirish va ishlab chiqarish bilan integratsiyasini kuchaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. https://lex.uz
3. BMT Taraqqiyot dasturi (UNDP) O‘zbekistonda energiya samaradorligi loyihalari. https://www.uz.undp.org